

CENTER FOR
ANALYTICAL
RESEARCH &
EVALUATION

Erasmus+

Jean Monnet Modules

**« ХАЛЫҚТЫҢ ӨМІР СҮРУ САПАСЫ МЕН ҰЛТТЫҚ
ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ
МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ »**

**Халықаралық ғылыми-тәжірибелік
конференцияның
баяндамалар жинағы**

**Сборник докладов международной научно-
практической конференции**

**«ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АУДИТ В ОБЕСПЕЧЕНИИ
ВЫСОКОГО КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ И
НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»**

**Collection of reports of the international scientific
and practical conference**

**«STATE AUDIT IN ENSURING THE HIGH QUALITY OF
LIFE OF THE POPULATION AND NATIONAL
SECURITY»**

АСТАНА 2023

УДК 657(069)
ББК 65.052.21
С 23

С Сборник докладов международной научно- практической конференции «Государственный аудит в обеспечении высокого качества жизни населения и национальной безопасности» = Collection of reports of the international scientific and practical conference «State audit in ensuring the high quality of life of the population and national security» = «Халықтың өмір сүру сапасы мен ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі мемлекеттік аудит» Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның баяндамалар жинағы. – Астана: - 497 б.

ISBN 978-601-337-851-0

Жинаққа мемлекеттік аудит органдары қызметкерлерінің, ғылыми қызметкерлердің, ғалым-экономистердің, қаржы саласы және мемлекеттік аудит мамандарының, профессор-оқытушылар құрамының және білім алушылардың халық өмірінің жоғары сапасын және ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі мемлекеттік аудиттің өзекті мәселелері бойынша баяндамалары кірді

The collection includes reports of employees of state audit bodies, researchers, economists, specialists in the financial sector and state audit, faculty and students on topical issues of state audit in ensuring a high quality of life of the population and national security

В сборник вошли доклады работников органов государственного аудита, научных работников, ученых-экономистов, специалистов финансовой сферы и государственного аудита, профессорско-преподавательского состава и обучающихся по актуальным вопросам государственного аудита в обеспечении высокого качества жизни населения и национальной безопасности

ISBN 978-601-337-851-0

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2023

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЖОҒАРЫ АУДИТОРЛЫҚ
ПАЛАТАСЫ МЕН АУСТРИЯНЫҢ ЕСЕП ПАЛАТАСЫ:
САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ**

Тасмағанбетов Б.Б.

«Мемлекеттік аудит» БББ 2 курс студенті

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана қ.,

Қазақстан Республикасы

E-mail: tbakgali04@bk.ru

Ғылыми жетекші: э.ғ.к., профессор Бейсенова Ляззат Зияденовна

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті, Астана қ.,

Қазақстан Республикасы

Аннотация. Бұл мақалада екі жоғары бақылау органы – Қазақстан Республикасының Жоғарғы аудиторлық палатасы мен Австрияның Есеп палатасының салыстырмалы талдауы берілген. Мақалада Қазақстан Республикасының Жоғарғы аудиторлық палатасы мен Австрияның Есеп палатасына ақпараттар берілген. Олардың рөлдерінің, функцияларының, қызметтерінің және ұйымдық құрылымдарының ұқсастықтары мен айырмашылықтары талқыланған және әрқайсысына жеке тоқтала өтіп, кішігірім ақпараттар қамтылған. Дәл солай екі мемлекеттің жоғары бақылау органдарының құрылымы туралы қосымша ақпараттар берілген. Сонымен қатар мақалада екі жоғары бақылау органдарының құзыреттілігі және қаржыны басқару жүйесі туралы ақпараттар ашық көрсетілді. Мақалада екі мекеменің де мемлекеттік қаржының есептілігі мен ашықтығын қамтамасыз етудегі тиімділігі көрсетілген және халықаралық ынтымақтастықты ілгерілетуде, әріптестерімен озық тәжірибе алмасудағы рөлі туралы ақпарат берілген.

Аннотация. В данной статье представлен сравнительный анализ двух высших контрольных органов - Высшей счетной палаты Республики Казахстан и Счетной палаты Австрии. В статье представлена информация о Высшей счетной палате Республики Казахстан и Счетной палате Австрии. Обсуждаются сходства и различия их ролей, функций, услуг и организационных структур, каждая из них выделена и включена краткая информация. Таким же образом предоставляется дополнительная информация о структуре вышестоящих органов управления двух государств. При этом в статье открыто представлена информация о компетенции двух вышестоящих контрольных органов и системы управления финансами. В статье показана эффективность обоих институтов в обеспечении подотчетности и прозрачности государственных финансов и представлена информация об их роли в продвижении международного сотрудничества и обмене передовым опытом с коллегами.

Abstract. This article presents a comparative analysis of two supreme control bodies - the Supreme Accounts Chamber of the Republic of Kazakhstan and the Accounts Chamber of Austria. The article provides information about the Supreme Accounts Chamber of the Republic of Kazakhstan and the Accounts Chamber of Austria. The similarities and differences of their roles, functions, services and organizational structures are discussed, each is highlighted and brief information is included. In the same way, additional information is provided on the structure of the higher authorities of the two states. At the same time, the article openly provides information about the competence of the two higher control bodies and the financial management system. The article shows the effectiveness of both institutions in ensuring accountability and transparency of public finances and provides information about their role in promoting international cooperation and sharing best practices with colleagues.

Кілт сөздер: аудит, Қазақстан Республикасының Жоғары аудиторлық палатасы, Аустрияның Есеп палатасы.

Аудит тәжірибесі ғасырлар бойы қаржылық есептілікті тексеру құралы ретінде пайда болғаннан бастап, шаруашылық операциялардың ауқымына сенімділікті қамтамасыз ететін неғұрлым күрделі құрылымға дейін дамыған болатын. Жалпы «Аудит» сөзі латынның «audire» сөзінен шыққан, «есту» деген мағынаны білдіреді.

Ертеде мемлекеттік қызметкерлер мен саудагерлердің есептерін тындап, есепке алу үшін аудиторлар тағайындалған. Бұл аудиторлар көбінесе адалдығы мен бейтараптығы үшін таңдалды және оларға қаржылық операциялардың дұрыстығын тексеру және салықтар мен басқа да төлемдерді төлеуді қамтамасыз ету құқығы берілген болатын. Дәл солай аудиторлық қызмет ғасырлар өте дамып, қызмет аясы кеңейе түсті. Аудиттің қазіргі концепциясы 19 ғасырда акционерлік қоғамдардың пайда болуымен және қаржылық есептілікке тәуелсіз аудит жүргізу қажеттілігімен қалыптаса бастады. Англия мен Уэльстегі Жарғыланған бухгалтерлер институты сияқты алғашқы кәсіби бухгалтерлік органдар 1800 жылдардың ортасында құрылды. Бұл ұйымдар аудиторлар үшін тәжірибе стандарттары мен мінез-құлық кодекстерін белгіледі және аудиторлық кәсіпті құруға көмектесті.

Бүгінгі күнде аудит қаржылық есептілік пен корпоративтік басқарудың маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Аудиторлар қаржылық есеп берудің дұрыстығына және бухгалтерлік есеп стандарттары мен ережелеріне сәйкестігіне жауапты. Олар сондай-ақ ұйымның ішкі бақылауын, тәуекелдерді басқару тәжірибесін және жалпы қаржылық жағдайын бағалауда маңызды рөл атқарады.

Жалпы бізге таныс кәсіби аудиттің дамуы үшін Жоғары бақылау органдарының халықаралық ұйымы (ИНТОСАИ), Халықаралық бухгалтерлер федерациясы (IFAC), Халықаралық аудит және растау стандарттары кеңесі

(IAASB), Халықаралық есеп стандарттары бойынша Комитет (LASK) сияқты халықаралық және аймақтық ұйымдар қызметінің маңызы айрықша.

Бүгінгі күннің өзінде ИНТОСАИ (жоғарғы қаржылық бақылау органдарының халықаралық ұйымы) мүшесі болып табылатын 194-тен астам мемлекеттердің өзіндік қаржылық бақылауды жүзеге асыратын жоғары органдары бар екені мәлім. Осы мақалада біз Қазақстан Республикасының Жоғары аудиторлық палатасы мен Аустрияның Есеп палатасына салыстырмалы талдау жасайтын боламыз. Екі жоғары бақылау органдарына кішігірім тоқталып өтсек:

Қазақстан Республикасының Жоғары аудиторлық палатасы - Қазақстан Республикасының Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін, сыртқы мемлекеттік аудитті және қаржылық бақылауды жүзеге асыратын мемлекеттік аудит және қаржылық бақылаудың жоғары органы болып табылады [1].

Аустрияның Есеп палатасы Аустрия Республиканың жоғарғы бақылау органы болып табылады [2].

Қазақстан Республикасында экономикалық тұрақтылықты қамтамасыз ету мақсатында қаржы тәртібін нығайту, мемлекет қаражатын, мемлекет пен квазимемлекеттік сектор субъектілерінің активтерін пайдалану тиімділігін арттыру мақсатында 1996 жылы Есеп комитеті (қазіргі Жоғары аудиторлық палатасы) құрылды. Палата мемлекеттік қаражатты басқаруды жақсарту бойынша ұсыныстар берумен айналысады. Аустрияның Есеп палатасының тарихы 1761 жылы Мария Терезамен «қаржы жүйесінде байқалған, әсіресе шығындарға қатысты барлық кемшіліктерді көрсету» үшін құрылған болатын. Бүгінгі таңда Аустрияның Есеп соты кең ауқымды міндеттерді шешуге және халықаралық міндеттемелерді орындауға бағытталған. Палата сондай-ақ кез келген қаржылық бұзушылықтар туралы Парламент пен үкіметті хабардар етуге жауапты.

Салыстырмалы талдау:

Екі мекеменің де рөлдері мен функциялары ұқсас. Екеуі де мемлекеттік қаражаттың дұрыс пайдаланылуын қамтамасыз етуге жауапты тәуелсіз орган ретінде қызмет етеді және екеуінің де кез келген қаржылық бұзушылықтарды тексеруге және хабарлауға өкілеттігі бар. Сондай-ақ олар мемлекеттік қаражатты басқаруды жақсарту бойынша ұсыныстар мен ұсыныстар жасауға құқылы.

Дегенмен, екі мекеменің арасында кейбір айырмашылықтар да бар. Қазақстан Республикасы Жоғарғы аудиторлық палатасының құзыреті кеңірек, оған мемлекеттік қаражатқа аудит жүргізуді ғана емес, сонымен қатар экономикалық және қаржылық саясатты талдауды, мемлекеттік бағдарламалар мен жобалардың тиімділігін бағалауды, оларды жетілдіру бойынша ұсынымдарды беруді қосады. Аустрия есеп палатасы, керісінше, тек мемлекеттік қаражатты тексерумен және заңдар мен ережелерді орындаумен айналысады.

Екі мекеменің тағы бір айырмашылығы олардың ұйымдық құрылымында. Қазақстан Республикасының Жоғарғы аудиторлық палатасы мемлекеттің атқарушы билігінің құрамына кіреді және тікелей Қазақстан Республикасының

Президентіне бағынады. Австрия есеп палатасы, керісінше, Парламентке тікелей бағынатын тәуелсіз конституциялық орган болып табылады.

Тиімділігі:

Екі мекеме де өз міндеттерін тиімді атқаруда. Қазақстан Республикасы Жоғарғы аудиторлық палатасының мемлекеттік қаражатты басқаруды жетілдіруге және сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға қосқан үлесі зор. Түрлі қаржылық бұзушылықтарды анықтап, оларды жою бойынша ұсыныстар берді. Австрияның Есептік палатасы заңдар мен ережелерді орындауда және қаржылық бұзушылықтардың алдын алуда да тиімді. Ол Австриядағы мемлекеттік қаржының есептілігі мен ашықтығын арттыруға елеулі үлес қосты.

Айта кету керек, екі мекеменің де өкілеттіктері ұқсас болғанымен, олар әртүрлі саяси, экономикалық және әлеуметтік контексте жұмыс істейді. Қазақстан мен Австрияның мемлекеттік қаржыны басқару жүйелері мен заңнамалық негіздері әртүрлі, бұл олардың тиісті аудиторлық институттарының жұмысына әсер етеді. Сонымен қатар, Қазақстан Республикасының Жоғары аудиторлық палатасы президенттік басқару жүйесі бар елде жұмыс істейді, Австрияның Есеп палатасы парламенттік жүйеде жұмыс істейді. Бұл айырмашылықтар институттардың жұмыс істеу және олардың функцияларын орындау тәсіліне әсер етуі мүмкін.

Одан өзге, екі мекеме де халықаралық ынтымақтастықты ілгерілетуде және әріптестерімен озық тәжірибе алмасуда рөл атқарады. Қазақстан Республикасының Жоғары аудиторлық палатасы Ресей, Қытай, Оңтүстік Корея сияқты бірқатар елдердің аудиторлық институттарымен ынтымақтастық туралы келісімдерге қол қойды. Сол сияқты, Австрияның Есеп палатасы жоғары қаржылық бақылау органдарының халықаралық ұйымы (INTOSAI) және Еуропалық жоғары қаржылық бақылау органдарының ұйымы (EUROSAI) сияқты әртүрлі халықаралық ұйымдармен әріптестік байланыста.

Қорытындылай келе, екі жоғары қаржылық бақылау органының салыстырмалы талдауы екі мекеменің де мемлекеттік қаржы саласындағы ашықтық пен есеп беруді ілгерілетуде маңызды рөл атқаратынын көрсетеді. Олардың рөлдері мен қызметтеріндегі ұқсастықтар мен айырмашылықтар олар әрекет ететін әртүрлі саяси, экономикалық және әлеуметтік орталарды көрсетеді. Қазақстан Республикасының Жоғары аудиторлық палатасының құзыреті кеңірек және президенттік басқару жүйесімен жұмыс істейтін болса, Австрияның Есеп палатасы парламенттік жүйедегі тәуелсіз конституциялық орган болып табылады. Дегенмен, екі мекеме де өз міндеттерін тиімді атқарып, халықаралық ынтымақтастықты ілгерілетуде. Тұтастай алғанда, салыстыру тәуелсіз аудиторлық институттардың мемлекеттік қаражатты дұрыс пайдалануды қамтамасыз етудегі және қаржылық бұзушылықтардың алдын алудағы маңыздылығын көрсетеді.

Литература:

1. Қазақстан Республикасының Жоғары аудиторлық палатасы.
[Электрондық ресурс] URL
<https://www.gov.kz/memleket/entities/esep/about?lang=kk>
2. Аустрия Республикасының Есеп Палатасы. [Электрондық ресурс] URL
https://www.rechnungshof.gv.at/rh/home/wer-wir-sind/RechnungshofOesterreich/Rechnungshof_Oesterreich.html

RANKING PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIPS IN KZ: AN TOURISM APPROACH

Tassymbay Bayansulu

doctoral student «State Audit» ;

L.N. Gumilyov Eurasian National University,
Astana, Kazakhstan

E-mail: mbayansulu95@mail.ru

Annotation The article analyzes the world experience of using the mechanism of public-private partnership (PPP) in tourism, identifies the problems of its development of the tourism industry in the Republic of Kazakhstan. A set of measures for the effective use of the PPP tool in the tourism sector in Kazakhstan is proposed. The study was conducted using a systematic approach based on the study of objects as systems, descriptive, comparative methods and grouping methods. The analysis is based on the systematization of approaches to the definition of public-private partnership of foreign and domestic scientists. The systematic approach focuses the research on revealing the features and advantages of relations between the state and the private sector, on identifying diverse types of relations between the state and the private sector and bringing them into a single theoretical picture – a conceptual model of public-private partnership in the tourism sector.

Аннотация В статье анализируется мировой опыт использования механизма государственно-частного партнерства (ГЧП) в туризме, выявляются проблемы его развития в туристической отрасли Республики Казахстан. Предложен комплекс мер по эффективному использованию инструмента ГЧП в туристическом секторе Казахстана. Исследование проводилось с использованием системного подхода, основанного на изучении объектов как систем, описательных, сравнительных методах и методах группировки. Анализ основан на систематизации подходов к определению государственно-частного партнерства зарубежных и отечественных ученых. Системный подход фокусирует исследование на выявлении особенностей и преимуществ отношений между государством и частным сектором, на выявлении различных типов отношений между государством и частным сектором и сведении их в